

ÄNDRINGARNA I DEN NYA RELIGIONSFRIHETSLAGEN, LAGEN OM GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING OCH LAGEN OM GYMNASIEUTBILDNING OCH HUR DE INVERKAR PÅ SAMARBETET MELLAN FÖRSAMLINGEN OCH SKOLAN

I den nya religionsfrihetslagen som trädde i kraft 1.8.2003 betonas en positiv religionsfrihet och rätten till egen religion. Ändringarna innebär ingen väsentlig ändring av utgångspunkterna för samarbetet mellan församlingen och skolan. Religionsundervisning i enlighet med läroplanen är fortsättningsvis inte i 11 § grundlagen avsedd religionsutövning, och är sålunda ett obligatoriskt läroämne för alla som hör till något religiöst samfund. Begreppet ”enligt elevens trosbekännelse” har ersatts med begreppet ”undervisning i elevens egen religion”. Detta förutsätter inte några ändringar i undervisningens innehåll. Undervisning i den egna religionen är t.ex. bön, psalmsång och att bekanta sig med religiösa förrättningar. Ett besök i en kyrka i anslutning till religionsundervisningen är inte en religiös sammankomst förutsatt att man inte deltar i gudstjänst eller någon annan andaktsövning i kyrkan.

Skolan kan fortsättningsvis anordna religiösa sammankomster såsom gudstjänster och morgonsamlingar som innehåller andaktsövning. Eftersom avsikten med 11 § 2 momentet i grundlagen är att skydda individen från utövande av en främmande religion, skall skolan se till att eleverna inte mot sin vilja hamnar i situationer där en för dem främmande religion utövas. Enligt Utbildningsstyrelsens PM kan det dock ses som en utgångspunkt att man inte kan bli befriad från att delta i ett evenemang som ordnas av det egna religionssamfundet.

Skolans fester har traditionellt innehållit även religiösa element. I samband med beredningen av lagen betonade riksdagens grundlagsutskott att dylika festtraditioner är en del av den finländska kulturen och att de inte i den religiösa toleransens namn kan betraktas som religionsutövning t.ex. för att man under dessa tillställningar eventuellt sjunger någon enstaka psalm.

Eftersom det under den långa beredningen av religionsfrihetslagen likväl har uppkommit många missförstånd när det gäller informerandet om religiösa sammankomster, religionsundervisningens natur, skolans fester och sådana skolevenemang som innefattar religionsutövning, rekommenderar kyrkostyrelsen att församlingarna för diskussioner utgående från det PM som Utbildningsstyrelsen i somras sände till skolorna om hur samarbetet mellan skolan och församlingen skall organiseras på det sätt som lagstiftaren avsett.

Samtidigt vill kyrkostyrelsen fästa församlingarnas uppmärksamhet vid kvaliteten och vikten av samarbetet. Enligt kyrkans statistik deltar ungefär en miljon elever årligen i skolgudstjänsterna. Skolgudstjänsterna har blivit särskilt viktiga också av den anled-

ningen att de för många elever innebär nästan de enda erfarenheterna av gudstjänster före konfirmationsundervisningen. Av den anledningen är det skäl att förbereda dem med omsorg.

Via morgonsamlingarna når församlingen om den så vill ut till så gott som alla skolelever i kommunen. På sista tiden har det från skolornas håll kommit oroande signaler om att det i de morgonsamlingar som vissa församlingar håller kan skönjas en okunighet om morgonsamlingens betydelse för skolans fostringsarbete. Detta är synd, anser kyrkostyrelsen, eftersom skolorna under den grundläggande utbildningen erbjuder församlingarna sammantaget ungefär 30 timmar, med andra ord en tid som motsvarar en skolvecka, för att föra fram sitt budskap just via den morgonsamling som infaller en gång i veckan. Situationen kan förändras om skolorna upplever att församlingarna inte inser vikten av morgonsamlingarna och i förlängningen samarbetet med skolan eller att morgonsamlingarna inte tjänar också skolans syften. Det är skäl att notera detta inom församlingarna.

Praxis har visat att ett övergripande samarbete som baserar sig på en gemensam dialog och ömsesidig respekt stöder såväl församlingens som skolans fostringsarbete. Ett gott samarbete gör det också möjligt för den närvarande kyrkan att fullgöra sin uppgift till gagn för ortens barn och ungdomar. I detta sammanhang hänvisar kyrkostyrelsen också till cirkulär 4/2004 *Material för samarbetet mellan kommunen och församlingen* samt till den i cirkuläret omnämnda webbplatsen www.kommunerna.net.

Med detta brev följer det PM som Utbildningsstyrelsen gjort upp om hur ändringen i lagen om grundläggande utbildning har inverkat på undervisningen i religion och livsåskådningskunskap samt på skolans övriga verksamhet. Ett PM med motsvarande innehåll har gjorts upp för lagen om gymnasieutbildning. Beträffande de val som nämns i detta PM görs de i den grundläggande utbildningen av vårdnadshavaren och i gymnasiet av eleven. Bägge PM finns i elektronisk form på Utbildningsstyrelsens webbsidor, www.oph.fi.

Närmare information i frågan fås av Kyrkostyrelsens sekreterare för skolärenden, Markku Holma, tfn (09) 180 2347, markku.holma@evl.fi.

KYRKOSTYRELSEN

Risto Junttila

Seppo Häkkinen

INVERKNINGARNA PÅ UNDERVISNINGEN I RELIGION OCH LIVSÅSKÅDNINGSKUNSKAP
SAMT PÅ DEN ÖVRIGA VERKSAMHETEN I SKOLAN AV ÄNDRINGEN I GYMNASIELAGEN,
PM 6.6.2003

I samband med stiftandet av religionsfrihetslagen gjordes vissa ändringar i paragraferna om religionsundervisning i lagen om grundläggande utbildning och lagen om gymnasieutbildning. Nedan genomgås vissa punkter i anslutning till anordnandet av religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap och till den övriga verksamheten i skolan, av vilka en del är ändringar och en del motsvarar de nuvarande bestämmelserna. De anvisningar som ges här tillämpas även på gymnasieutbildning för vuxna med undantag av 9 § 5 momentet gymnasielagen och timfördelningen.

Riksdagen har antagit 9 § i gymnasielagen i följande form:

Utbildningsanordnaren skall meddela religionsundervisning enligt den religion som flertalet av studerandena omfattar. Undervisningen ordnas då i enlighet med till vilket religionssamfund flertalet av de studerande hör. De studerande som hör till nämnda religionssamfund deltar i undervisningen i sin egen religion. En studerande som inte hör till detta religionssamfund kan om han eller hon så önskar delta i nämnda religionsundervisning.

För minst tre studerande som hör till den evangelisk-lutherska kyrkan eller för minst tre studerande som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet vilka inte deltar i den religionsundervisning som avses i 1 mom. ordnas undervisning i deras egen religion.

För minst tre studerande som hör till andra religionssamfund än de som nämns i 2 mom. och vilka inte deltar i den religionsundervisning som avses i 1 mom. ordnas undervisning i deras egen religion, om de studerande begär detta.

Om en studerande hör till flera än ett religionssamfund beslutar studeranden enligt vilken religion han eller hon skall undervisas.

En studerande som inte hör till något religionssamfund och som inte deltar i religionsundervisning enligt 1 mom. skall undervisas i livsåskådningskunskap. En studerande som hör till ett religionssamfund och för vilken inte ordnas undervisning i hans eller hennes egen religion skall på begäran av studeranden undervisas i livsåskådningskunskap. Utbildningsanordnaren skall ordna undervisning i livsåskådningskunskap om det finns minst tre studerande som har rätt till sådan undervisning.

En studerande som inte hör till något religionssamfund kan delta även i sådan av utbildningsanordnaren ordnad religionsundervisning som på basis av den fostran som studeranden åtnjutit och studerandens kulturella bakgrund uppenbarligen motsvarar hans eller hennes religiösa åskådning.

En studerande som inleder gymnasieutbildning efter att ha fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

1. Studerandens alternativ i fråga om religionsstudier/studier i livsåskådningskunskap

Även i den nya lagstiftningen utgör studerandemajoriteten i utbildningsanordnarens gymnasieutbildning och stadgandet att minst tre studerande som hör till samma religionssamfund skall undervisas i sagda religion eller att minst tre studerande som inte hör till något finländskt religionssamfund skall undervisas i livsåskådningskunskap (treelevsregeln) grunden för ordnandet av undervisningen i religion och livsåskådningskunskap. Religionssamfunden är den evangelisk-lutherska kyrkan, det ortodoxa kyrkosamfundet och de religionssamfund som är registrerade i Finland. Med religiöst samfund jämställs enligt lagens ikraftträdelsestadgande dessutom sådana religiösa föreningar som är verksamma när denna lag träder i kraft och som den som ordnar grundläggande utbildning har ansett som religiöst samfund enligt då gällande bestämmelser. Bestämmelsen gäller föreningen Herran kansa. Med de inre strömningarna i religionssamfunden befattar sig lagstiftningen inte. Det elevantal som avses i författningarna beräknas så att alla studerande i utbildningsanordnarens gymnasieutbildning beaktas. Olika språkgrupper granskas separat.

De studerande som hör till det religionssamfund till vilket flertalet av studerandena hör undervisas i denna religion. Därtill kan en studerande som inte hör till detta religionssamfund meddela att han eller hon önskar delta i nämnda religionsundervisning (1 mom.). Alla gymnasiestuderande kan emellertid läsa fördjupade och tillämpade kurser i religion och livsåskådningskunskap (undervisningsministeriets ställningstagande 12.5.1996). Om anmälningsförfarandet bestäms lokalt.

Strävan är att valet av religionsundervisning är bestående efter att det har gjorts. I valen av religionsundervisning tillämpas samma förfarande som i fråga om andra, t.ex. valfria, ämnen. I studentexamen kan en studerande på förhand välja frågor i evangelisk-luthersk religion, ortodox religion och livsåskådningskunskap, oberoende av vad han eller hon har studerat i gymnasiet.

Under övergångsperioden behöver studerande som deltar i religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket flertalet av studerande hör och som hör till andra religionssamfund inte längre särskilt anmäla sig till sagda undervisning.

Man behöver således inte längre ansöka om att bli befriad från religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket studerandenas majoritet hör. När majoriteten av studerandena i utbildningsanordnarens gymnasieutbildning är evangelisk-lutherska, tillämpas

treelevsregeln på dem som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet, på dem som hör till de övriga religionssamfund som är registrerade i Finland och på dem som inte hör till dessa religionssamfund.

Då skall det således för minst tre ortodoxa studerande, som inte deltar i religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket flertalet av studerandena hör, ordnas ortodox religionsundervisning (1 mom.). Tre studerande som inte hör till något religionssamfund undervisas i livsåskådningskunskap (5 mom.).

För studerande som hör till ett annat i Finland registrerat religionssamfund än den evangelisk-lutherska kyrkan och för studerande som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet och som inte deltar i religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket flertalet av studerandena hör, skall ordnas undervisning i deras egen religion, om de begär detta och om treelevsregeln uppfylls (3 mom.).

Även för vissa andra religioner än evangelisk-luthersk och ortodox religion (romersk-katolsk, Islam, adventistisk, Kristensamfundets och det finländska Bahá'í-samfundets religion) har uppgjorts läroplansgrunder enligt de nuvarande grunderna. När de nya grunder för läroplanen som är under beredning har trätt i kraft, kommer nya grunder att godkännas för de religioner som undervisas i liten utsträckning i Finland. Tills dess tillämpas de nuvarande grunderna. Om det inte har gjorts upp läroplansgrunder för en religion skall man till en början tillämpa de mål som är gemensamma för alla religioner i grunderna för gymnasiets läroplan.

Utbildningsanordnaren underrättar Utbildningsstyrelsen om saken, varefter Utbildningsstyrelsen gör upp grunderna för läroplanen i samarbete med respektive samfund och godkänner dem genom ett förvaltningsbeslut. Alla läroplansgrunder för religioner som undervisas föga i Finland finns efter att de har trätt i kraft till påseende på Utbildningsstyrelsens hemsidor www.oph.fi.

En studerande som hör till ett religionssamfund och för vilken utbildningsanordnaren inte ordnar undervisning i hans eller hennes egen religion, kan undervisas i livsåskådningskunskap (5 mom.).

Om en studerande som inte hör till något finländskt religionssamfund har fått en sådan fostran och har en sådan kulturell bakgrund som motsvarar en religionsundervisning som utbildningsanordnaren erbjuder, kan studeranden på egen begäran delta i sagda

religionsundervisning (6. mom.). Antalet sådana studerande beaktas inte när utbildningsanordnarens skyldighet att ordna sagda religionsundervisning granskas.

Om en studerande inte meddelas undervisning i religion/livsåskådningskunskap (om undervisning i studerandens religion inte ordnas/om det inte finns tillräckligt många studerande för att bilda en undervisningsgrupp i livsåskådningskunskap), skall studeranden fullgöra det stadgade antalet kurser i andra ämnen.

9 § i den förnyade lagen om gymnasieutbildning nämner också möjligheten att en studerande hör till flera än ett religionssamfund (4 mom.). Då är det studerandens sak att besluta enligt vilken religion han eller hon skall undervisas. På grund av övergångsbestämmelserna gällande religionsfrihetslagen kan en sådan situation uppstå först tre år efter att lagen har trätt i kraft, d.v.s. 1.8.2006. Religionssamfunden kan besluta om de godkänner dubbelt medlemskap för sina medlemmar.

2. Undervisning som ersätter skolans religionsundervisning och som ges av ett religionssamfund.

På undervisning som meddelas av ett religionssamfund tillämpas de allmänna bestämmelserna om tillgodoräknande. Eventuella vitsord över undervisning som ett religionssamfund meddelat antecknas inte i betyget.

3. Religionsundervisningens natur

Den kanske synligaste förändringen i lagändringarna är att uttrycket ”religionsundervisning enligt studerandens trosbekännelse” har ersatts med uttrycket ”undervisning i studerandens egen religion”. Detta förutsätter inte några ändringar i innehållet.

I den diskussion som föregick lagändringen dök förhållandet mellan religionsundervisning och religionsutövning ofta upp. Religionsundervisningen regleras fortsättningsvis av läroplansgrunderna och de lokala läroplanerna. Undervisning enligt läroplansgrunderna är inte i 11 § grundlagen avsedd religionsutövning.

I religionsundervisningen ingår som en viktig del kännedom om den egna religionen. Enligt grundlagsutskottets ställningstagande bör undervisningen i en religion även inkludera orientering i formerna och sätten för religionsutövningen. Undervisning i den egna religionen är t.ex. böner, psalmer och andra religiösa förrättningar. T.ex. ett besök i en kyrka eller en moské i samband med religionsundervisningen är inte en religiös sammankomst, förutsatt att studerandena inte där deltar i en gudstjänst eller annan andaktsövning. All undervisning och övrig verksamhet som sker under lektionen bör vara pedagogiskt motiverad och ske enligt läroplanen.

4. Gymnasiets fester

I den finländska skolans traditioner ingår olika fester och evenemang. En del av dessa har drag med religiös anstrykning. Sådana fester är bl.a. julfesten och vårfesten samt en självständighetsdagsfest. Riksdagens grundlagsutskott betonar att dessa högtidstraditioner är en del av den finländska kulturen och att de inte för den religiösa toleransens skull kan betraktas som religionsutövning, t.ex. på grund av att det sjungs en enstaka psalm.

5. Gymnasiets religiösa evenemang

Ett gymnasium kan fortsättningsvis ordnas religiösa tillställningar såsom gudstjänster och religiösa morgonsamlingar. Enligt 11 § 2 momentet grundlagen kan ingen tvingas att delta i religionsutövning mot sitt samvete. En studerande kan därmed inte förpliktas att delta i gudstjänster eller andra religiösa evenemang. En gymnasiestuderande meddelar själv om att han eller hon skall befrias. Om befrielse kan meddelas en gång för alla eller i varje enskilt fall. Utbildningsanordnaren bestämmer om formen för anmälan. Denna bestämmelse syftar inte till att hindra de övrigas positiva frihet till religionsutövning.

Syftet med 11 § 2 mom. grundlagen är att skydda en person för främmande religionsutövning. Samvetsskäl utgör den enda grunden för befrielse. Man kan utgå från att det i regel inte är möjligt att av nämnda skäl bli befriad från att delta i ett evenemang som ordnas av det egna religionssamfundet. Också en sådan studerande kan dock bli befriad från religionsutövning av välgrundat skäl som han eller hon anför. För att skolarbetet skal löpa smidigt bör detta ske i så god tid som möjligt, helst i början av terminen.

Huvudmannen för ett gymnasium och gymnasiet är skyldiga att underrätta vårdnadshavaren om verksamheten i gymnasiet. Eftersom studeranden under stadgade förutsättningar har möjlighet att vägra att utöva religion, så bör de religiösa evenemang som skolan ordnar framgå av meddelandena.

6. Kravet på lärarens medlemskap slopas

Lagen om finsk medborgares rätt att, utan avseende å sin trosbekännelse, nyttjas i landets tjänst (173/21) och däri gjorda ändringar har upphävts genom den nya religionsfrihetslagen. Detta betyder att en lärare som meddelar evangelisk-luthersk eller ortodox religionsundervisning inte längre förutsätts vara medlem i sagda kyrka. Motsvarande krav på medlemskap för lärare som meddelar undervisning i andra religioner har inte funnits. Förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet kommer enligt planerna att kompletteras med en bestämmelse om ämneskompetens för personer som undervisar i religion (klasslärare och ämneslärare) så, att det av läraren förutsätts studier i den religion i vilken han eller hon undervisar.

7. Skolpersonalens ställning.

I förarbetena på reformeringen av de grundläggande rättigheterna har man ansett, att det inte är möjligt att ur grundlagens bestämmelse om religions- och samvetsfrihet härleda en allmän rättighet att på basis av personlig övertygelse vägra att utföra en uppgift som hör till tjänsteåliggandena. Bestämmelsen har emellertid ansetts allmänt förorda arbetsfördelning och förvaltningsarrangemang med vilka man kan undvika att en person åläggs att utföra uppgifter som kränker hans eller hennes övertygelse.

6.6.2003

PM

6.6.2003

INVERKNINGARNA PÅ UNDERVISNINGEN I RELIGION OCH LIVSÅSKÅDNINGSKUNSKAP SAMT PÅ DEN ÖVRIGA VERKSAMHETEN I SKOLAN AV ÄNDRINGEN I LAGEN OM GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING

I samband med stiftandet av religionsfrihetslagen gjordes vissa ändringar i paragraferna om religionsundervisning i lagen om grundläggande utbildning och lagen om gymnasieutbildning. Nedan genomgås vissa punkter i anslutning till anordnandet av religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap och till den övriga verksamheten i skolan, av vilka en del är ändringar och en del motsvarar de nuvarande bestämmelserna.

Riksdagen har antagit 13 § i lagen om grundläggande utbildning i följande form:

Den som ordnar grundläggande utbildning skall meddela religionsundervisning enligt den religion som flertalet av eleverna omfattar. Undervisningen ordnas då i enlighet med till vilket religionssamfund flertalet av eleverna hör. De elever som hör till nämnda religionssamfund deltar i undervisningen i sin egen religion. En elev som inte hör till detta religionssamfund kan efter att vårdnadshavaren har meddelat saken till utbildningsanordnaren delta i nämnda religionsundervisning.

För minst tre elever som hör till den evangelisk-lutherska kyrkan eller för minst tre elever som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet vilka inte deltar i den religionsundervisning som avses i 1 mom. ordnas undervisning i deras egen religion.

För minst tre elever som hör till andra religionsamfund än de som nämns i 2 mom. och vilka inte deltar i den religionsundervisning som avses i 1 mom. ordnas undervisning i deras egen religion om deras vårdnadshavare begär detta.

Om en elev hör till flera än ett religionsamfund beslutar elevens vårdnadshavare enligt vilken religion eleven skall undervisas.

En elev som inte hör till något religionsamfund och som inte deltar i religionsundervisning enligt 1 mom. skall undervisas i livsåskådningskunskap. En elev som hör till ett religionsamfund och för vilken inte ordnas undervisning i hans eller hennes egen religion skall på begäran av vårdnadshavaren undervisas i livsåskådningskunskap.

Den som ordnar grundläggande utbildning skall ordna undervisning i livsåskådningskunskap om det finns minst tre elever som har rätt till sådan undervisning.

En elev som inte hör till något religionssamfund kan på begäran av vårdnadshavaren även delta i sådan av den som ordnar grundläggande utbildning ordnad religionsundervisning som på basis av den fostran som eleven åtnjuter och elevens kulturella bakgrund uppenbarligen motsvarar elevens religiösa åskådning.

1. Elevens alternativ i fråga om religionsstudier/studier i livsåskådningskunskap

Även i den nya lagstiftningen utgör elevmajoriteten i utbildningsanordnarens grundläggande utbildning och stadgandet att minst tre elever som hör till samma religionssamfund skall undervisas i sagda religion eller att minst tre elever som inte hör till något finländskt religionssamfund skall undervisas i livsåskådningskunskap (treelevsregeln) grunden för ordnandet av undervisningen i religion och livsåskådningskunskap. Religionssamfunden är den evangelisk-lutherska kyrkan, det ortodoxa kyrkosamfundet och de religionssamfund som är registrerade i Finland. Med religiöst samfund jämställs enligt lagens ikraftträdelsestadgande dessutom sådana religiösa föreningar som är verksamma när denna lag träder i kraft och som den som ordnar grundläggande utbildning har ansett som religiöst samfund enligt då gällande bestämmelser. Bestämmelsen gäller föreningen Herran kansa. Med de inre strömningarna i religionssamfunden befattar sig lagstiftningen inte. Det elevantal som avses i författningarna beräknas så att alla elever i utbildningsanordnarens grundläggande utbildning beaktas. Olika språkgrupper granskas separat.

De elever som hör till det religionssamfund till vilket flertalet av eleverna hör undervisas i denna religion. Därtill kan en elev som inte hör till detta religionssamfund efter att vårdnadshavaren har meddelat om saken delta i nämnda religionsundervisning (1 mom.). Om anmälningsförfarandet bestäms lokalt.

Strävan är att valet av religionsundervisning skall vara bestående efter att det har gjorts. I valen av religionsundervisning tillämpas samma förfarande som i fråga om andra, t.ex. valfria, ämnen.

Under övergångsperioden behöver elever som deltar i religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket flertalet av eleverna hör och som hör till andra religionssamfund inte längre särskilt anmäla sig till sagda undervisning.

Man behöver således inte längre ansöka om att bli befriad från religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket elevmajoriteten hör. När majoriteten av eleverna i utbildningsanordnarens grundläggande utbildning är evangelisk-lutherska, tillämpas treelevsregeln på dem som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet, på dem som hör till de övriga religionssamfund som är registrerade i Finland och på dem som inte hör till dessa religionssamfund.

Då skall det således för minst tre ortodoxa elever, som inte deltar i religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket flertalet av elever hör, ordnas ortodox religionsundervisning (1 mom.). Tre elever som inte hör till något religionssamfund undervisas i livsåskådningskunskap (5 mom.).

För elever som hör till ett annat i Finland registrerat religionssamfund än den evangelisk-lutherska kyrkan och för elever som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet och som inte deltar i religionsundervisning i enlighet med det religionssamfund till vilket flertalet av eleverna hör, skall ordnas undervisning i deras egen religion, om deras vårdnadshavare begär detta och om treelevsregeln uppfylls (3 mom.).

Även för vissa andra religioner än evangelisk-luthersk och ortodox (romersk-katolsk, Islam, adventistisk, Kristensamfundets och det finländska Bahá'í-samfundets religion) har uppgjorts läroplansgrunder enligt de nuvarande grunderna. När de nya grunder för läroplanen som är under beredning har trätt i kraft, kommer nya grunder att godkännas för de religioner som undervisas i liten utsträckning i Finland. Tills dess tillämpas de nuvarande grunderna. Om det inte har gjorts upp läroplansgrunder för en religion skall man till en början tillämpa de mål som är gemensamma för alla religioner i grunderna för läroplanerna för den grundläggande utbildningen.

Utbildningsanordnaren underrättar Utbildningsstyrelsen om saken, varefter Utbildningsstyrelsen gör upp grunderna för läroplanen i samarbete med respektive samfund och godkänner dem genom ett förvaltningsbeslut. Alla läroplansgrunder för religioner som undervisas föga i Finland finns efter att de har trätt i kraft till påseende på Utbildningsstyrelsens hemsidor www.oph.fi.

En elev som hör till ett religionssamfund och för vilken utbildningsanordnaren inte ordnar undervisning i hans eller hennes egen religion, kan på begäran av vårdnadshavaren undervisas i livsåskådningskunskap (5 mom.).

Om en elev som inte hör till något finländskt religionssamfund har fått en sådan fostran och har en sådan kulturell bakgrund som motsvarar en religionsundervisning som utbildningsanordnaren erbjuder, kan eleven på vårdnadshavarens begäran delta i sagda religionsundervisning (6. mom.). Antalet sådana elever beaktas inte när utbildningsanordnarens skyldighet att ordna sagda religionsundervisning granskas.

Om en elev inte meddelas undervisning i religion/livsåskådningskunskap (om undervisning i elevens religion inte ordnas/om det inte finns tillräckligt många elever för att bilda en undervisningsgrupp i livsåskådningskunskap), skall det ordnas annan undervisning eller handledd verksamhet för eleven (5 § lagen om grundläggande utbildning).

Den förnyade lagen om grundläggande utbildning nämner också möjligheten att en elev hör till flera än ett religionssamfund (4 mom.). Då är det vårdnadshavarens sak att avgöra enligt vilken religion eleven skall undervisas. På grund av övergångsbestämmelserna gällande religionsfrihetslagen kan en sådan situation uppstå först tre år efter att lagen har trätt i kraft, d.v.s. 1.8.2006.

Religionssamfunden kan besluta om de godkänner dubbelt medlemskap för sina medlemmar.

2. Undervisning som ersätter skolans religionsundervisning och som ges av ett religionssamfund.

Om skolans verksamhet bestäms i läroplanen och i årsplanen. Om skolan inte meddelar undervisning i en elevs egen religion, kan det religionssamfund till vilket eleven hör, meddela undervisningen som undervisning utanför skolan. Skolan skall då av vårdnadshavaren införskaffa en tillförlitlig utredning av medlemskapet i religionssamfundet och av religionsundervisningen. Den undervisning som eleven får kan då underskrida det stadgade totalantalet timmar. Då ordnas det heller ingen ersättande undervisning eller verksamhet för eleven. Eventuella vitsord över undervisning som ett religionssamfund meddelat antecknas inte i betyget.

3. Religionsundervisningens natur

Den kanske synligaste förändringen i lagändringarna är att uttrycket "religionsundervisning enligt elevens trosbekännelse" har ersatts med uttrycket

”undervisning i elevens egen religion”. Detta förutsätter inte några ändringar i innehållet.

I den diskussion som föregick lagändringen dök förhållandet mellan religionsundervisning och religionsutövning ofta upp. Religionsundervisningen regleras fortsättningsvis av läroplansgrunderna och de lokala läroplanerna. Undervisning enligt läroplansgrunderna är inte i 11 § grundlagen avsedd religionsutövning.

I religionsundervisningen ingår som en viktig del kännedom om den egna religionen. Enligt grundlagsutskottets ställningstagande bör undervisningen i en religion även inkludera orientering i formerna och sätten för religionsutövningen. Undervisning i den egna religionen är t.ex. böner, psalmer och andra religiösa förrättningar. T.ex. ett besök i en kyrka eller en moské i samband med religionsundervisningen är inte en religiös sammankomst, förutsatt att eleverna inte där deltar i en gudstjänst eller annan andaktsövning. All undervisning och övrig verksamhet som sker under lektionen bör vara pedagogiskt motiverad och ske enligt läroplanen.

4. Skolans fester

I den finländska skolans traditioner ingår olika fester och evenemang. En del av dessa har drag med religiös anstrykning. Sådana fester är bl.a. julfesten och vårfesten samt en självständighetsdagsfest. Riksdagens grundlagsutskott betonar att dessa högtidstraditioner är en del av den finländska kulturen och att de inte för den religiösa toleransens skull kan betraktas som religionsutövning, t.ex. på grund av att det sjungs en enstaka psalm.

5. Skolans religiösa evenemang

I skolan kan fortsättningsvis ordnas religiösa tillställningar såsom gudstjänster och religiösa morgonsamlingar. Enligt 11 § 2 momentet grundlagen kan ingen tvingas att delta i religionsutövning mot sitt samvete. En elev kan därmed inte förpliktas att delta i gudstjänster eller andra religiösa evenemang. För en elev i den grundläggande utbildningen meddelar vårdnadshavaren, om eleven inte deltar i religionsutövning. Om befrielse kan meddelas en gång för alla, t.ex. i samband med anmälan till skolan, eller i varje enskilt fall. Utbildningsanordnaren bestämmer om formen för anmälan. Efter att anmälan har gjorts ser skolan till att eleven inte deltar i sagda evenemang. Denna bestämmelse syftar inte till att hindra de övrigas positiva frihet till religionsutövning. Skolan bär ansvar även för en elev som inte deltar i religionsutövning som skolan

ordnar. Skolan skall under tiden ordna annan undervisning eller handledd verksamhet för eleven.

Syftet med 11 § 2 mom. i grundlagen är att skydda en person för främmande religionsutövning. Samvetskäl utgör den enda grunden för befrielse. Man kan utgå från att det i regel inte är möjligt att av nämnda skäl bli befriad från att delta i ett evenemang som ordnas av det egna religionssamfundet. Också en sådan elev kan dock bli befriad från religionsutövning av välgrundat skäl som vårdnadshavaren anför. För att skolarbetet skal löpa smidigt bör detta ske i så god tid som möjligt, helst i början av terminen.

Huvudmannen för en skola och skolan är skyldiga att underrätta vårdnadshavaren om verksamheten i skolan. Eftersom eleven under stadgade förutsättningar på basis av vårdnadshavarens meddelande har möjlighet att vägra att utöva religion, så bör de religiösa evenemang som skolan ordnar framgå av meddelandena.

6. Kravet på lärarens medlemskap slopas

Lagen om finsk medborgares rätt att, utan avseende å sin trosbekännelse, nyttjas i landets tjänst (173/21) och däri gjorda ändringar har upphävts genom den nya religionsfrihetslagen. Detta betyder att en lärare som meddelar evangelisk-luthersk eller ortodox religionsundervisning inte längre förutsätts vara medlem i sagda kyrka. Motsvarande krav på medlemskap för lärare som meddelar undervisning i andra religioner har inte funnits. Förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet kommer enligt planerna att kompletteras med en bestämmelse om ämneskompetens för personer som undervisar i religion (klasslärare och ämneslärare) så, att det av läraren förutsätts studier i den religion i vilken han eller hon undervisar.

7. Skolpersonalens ställning.

I förarbetena på reformeringen av de grundläggande rättigheterna har man ansett, att det inte är möjligt att ur grundlagens bestämmelse om religions- och samvetsfrihet härleda en allmän rättighet att på basis av personlig övertygelse vägra att utföra en uppgift som hör till tjänsteåliggandena. Bestämmelsen har emellertid ansetts allmänt förordade arbetsfördelning och förvaltningsarrangemang med vilka man kan undvika att en person åläggs att utföra uppgifter som kränker hans eller hennes övertygelse.